

„Wenn das — — Wenn das — — Ganze, Ganze, „Ganze“ itd. sto in stokrat ravno tiste besede ponavljaje. Ako ti je pri „aufsaganji“ v šoli kaka beseda ušla ali se spačila, dobil si častno ime „Esel“ in „Ochs“, ali pa si čutil na hrbtu, po mečah ali po rokah neprijetne pritisljeje, ali v lasih in ušesih nemile potegljeje. O koliko vročih pôc, koliko bolečega klečanja, koliko dolgočasnega zaperanja, koliko skelečih udarcev po mečah in plečih, koliko strupenih potegljejev za ušesa in lasé so slovenski otroci zastran tega prestali, ker so premalo nemščine znali! Kdo prešteje „dolge jezike“, ki so v nekterih krajih na znanje dajali, da je kdo zaničevani meterni jezik govoril! Koliko sto in tisoč „penitencev“ se je v podporo nemščine pisalo in koliko še družih kazni izmislilo, da bi Slovenci bili prej Nemci postali! — Tukaj naj samo omenim, kako sramotno so nekdam tri strice slovenskega pesnika Prešerna nemčili. Bil je tačas v Prešernovi okolici neki gospod, ki je „privata diligentia“ tri njegove strice učil in na vso moč ponemčeval. Res originalne, pa zelo nespametne kazni je tistemu naložil, kateri je po domače govoril. Kaznoval je namreč ta podučevavec svoje učence z „bukovo klado“ in „beraškim košem.“ Ako se je kdo le malo zoper nemščino pregrešil, moral je za kazni klado domú in zopet nazaj v šolo nesti; ako se je pa močno in večkrat pregrešil, mu je na hrbet nabasal beraški koš ter ga je po hišah beračit spodil. Vedeti pa je treba, da v Prešernovi okolici koš nositi ni navada ter se ljudem smešno zdí. — Tako se je nemčila Prešernova rodovina, al s kakim uspehom?

Čudno je res, da se kranjski Slovenci niso bolj ponemčili, ker so se v ta namen vse žile napenjale, in so Kranjci gotovo dobre glave.

Tega ste kranjske Slovence očetova hiša in cerkev najbolj obvarovali. Kadar je prišel kmečki otrok iz šole na očetov dom, je bila pri kraji vsa nemščina. Svojo dobro mater je po domače kruhka prosil, oče so ga le po slovensko kregali, in njegovi bratci in sestrice so ž njim le tako kramljali, kakor jim je dobri Bogeč jezičke vstvaril. Ko je otrok ljudsko šolo dovršil, bilo je tudi nemščine konec; zabrisal je nerazumljive bukve, teko in linir v kak kot ali na kako polico, kjer jih je debel prah leta in leta pokrival. Zginil pa je tudi kmalu vès sad dolgoletnega truda in kmečki sin ni znal ne pisati in le malokdaj še brati, ko je bilo treba iti v vojake ali pa se zemljišča poprijeti. Je li morebiti ni bila res največkrat taka, kakor sem rekel? Prav bele vrane so bili, kateri so nemški šolski nauk po dokončanem šolanju še kaj nadaljevali.

Da se dežela ni izrodila, veliko je pomagala cerkev. Zanimarjena revica slovenščina je imela le v cerkvi na leci, v spovednici, v pesmih in precej zelo tudi pri molitvah še svoje zavetje. Kmečki otrok, ki se je v šoli „Vater unser“ in „Zehn Gebote Gottes“ naučil, v cerkvi tega blaga ni mogel rabiti in se je moral preučiti — in tudi „roženkranc“ so mu zvečer oče le po domače molili. — Otrokom se je tačas ravno tako godilo, kakor se je poslednja leta našim ljudskim učiteljem godilo. Naši učitelji so bili izšolani na nemški podlagi, poslani pa so bili v slovenske učilnice, otroke po slovensko učiti; kmečki otrok pa je bil kdaj za Nemca izšolan, potem pa je živel med slovenskim ljudstvom in je zato kmalu vès sad nemške šole pogubil. Tudi so bili duhovni od nekdam prvi rodoljubi in so narodu prvi domače knjige spisali, ga učili v domačem jeziku Boga častiti in druge vednosti si prisvojevati. Ko je slovensko ljudstvo zapustilo vse in mu tuji jezik sililo, ostala mu je cerkev v podobi duhovščine saj večí del prijatelja in je njegove pravice po

moči varovala. Očetov dom in pa cerkev sta nekdam najbolj vničevala ponemčevanje nenemških narodov, dandanašnji pa se jima je pridružil še vse preobračajoči národni duh, kateri, kakor drugod, veje zdaj tudi po vsi Slovenii, se čudovito krepča in bo zmagal v malo letih, kakor je zmagal drugod. Slovenščina bo zlezla v uradnije; v šolah ji bo morala nemščina dostojno predmetov odstopiti, in morebiti ne bi bilo napčno, ako bi nekatere tudi latinščini odstopila. Tako se bojo postavile nemščini (pa tudi laščini) na Slovenskem prave meje. Učil se je bode le tisti, ki mu je bode resnično treba, in tako nihče ne bode na škodi. Tako pa bode obveljala ravnopravnost, za katero imamo najmogočnejšo zagotovilo — besedo presvitlega cesarja samega! V njo trdno zaupamo, da ne bode v prihodnje, kar je nekdam bilo!

To prepričanje hranjuje v svojem srcu človek, ki že 31 let opazuje gibanje na slovanskem jugu.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Drobtinica.

* Ljudí na svetu — po najnovejšem številenju je okoli ene milijarde, to je, 1000 milijonov. Ti ljudje govoré 3064 jezikov. Vsako leto umrje okoli 33 milijonov ljudi, rodi se jih pa čez 40 milijonov. Po takem je čedalje več ljudi na svetu, ki vsi jesti morajo, tedaj se veliko bolj trgajo za kosček kruha kakor nekdam, in to toliko bolj, ker tudi taki jesti hočejo, ki nič ne delajo. Novih jezikov pa se ne dela več; če bi po volji nekterih nemškutarskih kulturonošcev šlo, bi jih celó bilo čedalje manj, ker oni želé, da bi zginili drugi. Tudi taki pridigarji so že bili, ki mnogoterost jezikov imenujejo kazni božjo; al tega ne dostavijo, da je prav to kazni Bog sam v dobroto in blagor človeštvu obrnil, kar je „Danica“ unidan v sestavku „Babel in Salem“ dobro dokazala.

Kaj je svoboda?

Dobrovoljne besedice kmetom slovenskim.

Dva kmeta, Urban in Miha, prišla sta do nekega gospoda dohtarja in ga prosita, naj jima razjasni, kaj da je svoboda. Tako-le so imeli pogovor:

Miha. Gospod dohtar! večkrat slišim govoriti o svobodi, pa sem tudi že bral o nji. Vem, da pomeni ta beseda frajnost, in jez menim, da je to prav napčna reč, zakaj kjer gospodari svoboda, delajo ljudje, kar sami hočejo, da po tem postave nič ne veljajo. Tako je bilo 1848. in 1849. leta na Laškem. Saj sem bil tisti čas večkrat tam, in Lahi so zmirom upili: eviva la libertà, to je, živila frajnost!

Urban. Al ti, Miha! nisem večkrat djal, da to je bil punt, a ne svoboda. Jez trdim, da brez postav niso ljudje nikjer živeli, in da bi tudi ne mogli živeti. Ko bi ljudje delali kar vse po svoje, gotovo bi se vsak dan pobijali, kradli bi in ropali, in hudega ne bi bilo ne konca ne kraja; zato punt ni svoboda. Kaj pa je vendar prav za prav svoboda, sam ne vem na tanko, in zato sva prišla k vam, gospod, da nama to po domače poveste, da bode najinih besedi enkrat konec.

Gospod. Vi, oče Urban, imate prav, ako mislite, da svoboda ni razuzdanost in brezpostavnost. Ako bi kdo tudi prav sam živel v kaki puščavi, moral bi živeti saj po božjih postavah, in moral bi izpolnovati dolžnosti do Boga in samega sebe. Svoboda je vse kaj drugega. V primerni priliki Vama hočem pokazati: kaj da je svoboda, in da je prav dobra, pa težka reč.